

DİKTATÖRLÜK

Diktatörlük (Fr.Dictateur, İngl.Dictatorship):

Mutlak, egemen bir siyasi iktidarın veya bir çok kişiden kurulu bir yürütme organı tarafından denetime bağlı olmadan kullanılması şeklinde yürütülen siyasi rejim.

Diktatörlük deyiminin kaynağı, dictator ünvanıdır. Eski Romada olağanüstü durumlarda olağanüstü yetkilerle idareyi ele alan yöneticiye dictator denirdi. Eski Roma'dan bu yana kelimenin anlamı değişmiştir. Modern diktatörlüklerin en önemli niteliği iktidar yetkisidir; diktatörlükler için olağanüstü durumların varlığı söz konusu olmayabilir.

Diktatörlüğü doğuran sebepler:

1- Bazı diktatörlükler, diktatörlüğün tek çıkar yol olduğu veya iktidarın ancak bu yolla sağlanabileceği inancıyla kurulabilir.

2- Diktatörlük, devleti kurtaracağına veya gerçek ya da hayali bir buhranı gözebileceğine inanılan bir kişi veya grubu n iş başına getirilmesi işinde gerçekleşir. Nitekim 1922 de faşist partinin başı olan Mussolini, iktidara İtalya Kralı tarafından davet edilmişti. Kral, bolşevizme karşı mücadele edebilecek anarşiyi durdurabilecek ve sanayi kesimindeki huzursuzluğa çare bulabilecek tek kişi olarak onu görmüştü.

3- Bazı ihtiraslı kimseler, bir hükümet darbesini meşru göstermek için hayali bir tehlikeyi bahane ederler. Eski Yunanistan'da Pisistratus ve yaşlı Dionyüs iktidarı ele geçirebilmek için süikaste uğrayabileceklerini öne sürmüşlerdi.

4- Diktatörlükler, hükümetlerin beceriksiz veya soysuzlaşmış olmalarından, sosyal kargaşalıklar veya mali güçlüklerden, ya da geleneksel otorite ve kurumların meşruluğu kabul edildikten sonra ortaya çıkan boşluktan yararlanarak kurulmuştur.

5- Bazı diktatörlükler, Japonyada olduğu gibi, tanrısal iradeye dayandıklarını öne sürerler.

6- Diktatörlükler, bazen bir savaşta yenilmiş, savaş yüzünden çöküntüye uğramış veya eldeki güçlerle çözümlenmesine imkân olmayan bir askeri buhranın yürürlükte olduğu ülkelerde de kurulabilir. Silahlı kuvvetler üzerinde nüfusu olmak veya bir savaştan galip olarak dönmek, çoğunlukla iktidara giden bir yol olmuştur.

7- Diktatörlükler, toplum hayatında kesin değişiklikler yapmak ve toplumu medenileştirmek amacıyla da kurulabilir.

8- Diktatörlüklerin refomcu, devrimci veya karşı-devrimci amaçları gerçekleştirmek için kuruldukları da görülmüştür. Diktatörlükler, ilk planda, hoşnutsuz olan, mülkleri elinden alınan veya oy hakkından yoksun bırakılan grupların haklarını istemeleriyle gerçekleşir. Devrimci diktatörlükler, yürürlükteki ekonomik ve sosyal düzenin değiştirilmesiyle bağlar.

Karşı-devrimci diktatörlükler ya mevcut düzeni korumak veya geleneksel bir grubun nüfüsünü yeniden sağlamak amacıyla kurulur. Bir çok diktatörlükte bir kişinin ihtirasından veya demagogca davranışlarından doğmuştur.

Diktatörlük idaresinin unsurları:

Diktatörlük idaresinin izlediği yol ve uyguladığı metodlarda bir değişiklik olmamıştır. Bütün diktatörler siyasi sistemdeki temel kurumların (özellikle temsili meclisler, bağımsız yargı mekanizması) yetkilerini azaltmakla işe başlamışlar, kişi

özgürlüğünü kısıtlamışlar , anayasa kayıtlamaları ve hukuk dâze -
nini hiçe saymışlardır. Bütün diktatörler tenkitlere engel olmak
ve resmi görüşlerini yamak için, sansürden yararlanmışlar, rejim
in muhaliflerini tasfiye veya yok ederek suturmuşlardır.

Diktatörlerden birçoğu otoritelerini sürdürebilmek için ve-
ya halk desteğini sağlayabilmek için dihten ve efsanelerden yarar
lanmışlar; bütün bildirişim araçları ile birlikte müzik, tiyatro
ve mitinglerden, beyin yıkama amacıyla istifade etmişlerdir.

Çağdaş diktatörlükler gençlik örgütlerini de propaganda amacıyla
kullanmışlardır.

Bazı diktatörlükler sadece zorbalığa dayanarak kaba kuvvet-
le ülkeyi yönetmişler, bir kısmı ise halkın desteğini sağlama yo-
lunu seçmişlerdir. Birçok diktatör yurt içinde büyük ve gös-
terişli törenler, kamu hizmetleri düzenlemek, yurt dışında da
macerarı tebbüslere girmek ve milliyetçilikduygularını tahrik et
mek sureti ile halkın dikkatini başka yere çekmişlerdir.

Bununla birlikte bütün diktatörler, aşağı yukarı aynı güç-
lüklerle kargı kargışa kalmışlardır. Bunların başında işinin
ehli olan ikinci derecede yöneticiler bulmak meselesi gelir.

Bibliyografya:

Duverger Maurice	DİKTATÖRLÜK ÜSTÜNE	Dönem Yayınları İst. 1965
	MEYDAN - LAROUSSE	Meydan Yayınevi İst. 1970
Cobban A.	DICTATORSHIP: its history and theory	1939